

Oponentní posudek diplomové práce

Autor DP: **Tereza Brotánková**

Obor: Psychologie – Speciální pedagogika

Název DP: **Konfigurace faktorů ovlivňujících vznik závislosti na omamných a psychotropních látkách u mladistvých**

Vedoucí DP: Vladimír Chrz

Tereza Brotánková se ve své práci zaměřuje na předpokládané vlivy, okolnosti a rizikové faktory vedoucí k abúzu drog u mladistvých. Tuto problematiku zkoumá na vzorku šesti mladistvých, kterým byly v souvislosti s jejich problémy s drogami nařízeny buď předběžné opatření nebo ústavní výchova.

V první části autorka uvádí do „reálií“ systému pedagogicko-psychologické a sociální péče týkající se zkoumané problematiky. Pro zkoumání této problematiky je zvolen kvalitativní přístup. Metodou sběru dat je zde především polo-strukturovaný rozhovor, dále pak práce s dokumenty (jako jsou například zprávy vychovatelů či životopisy mladistvých) a pozorování. Data jsou analyzována prostřednictvím deskriptivního přístupu, metodou vytváření trsů a metodou vyhledávání a vyznačování vztahů.

Při interpretaci dat postupuje autorka ve třech fázích. V první fázi na základě sebraných dat vytváří kategoriální osnovu sestávající z okruhů: a) rodina, b) škola, c) volný čas, d) drogy, e) plány, cíle, perspektivy a f) hodnoty a přesvědčení. V rámci tohoto schématu pak specifikuje řadu sub-kategorií, které ilustruje prostřednictvím citací z rozhovorů. Takto si připravuje půdu pro důležitý krok analýzy a interpretace, kterým je rekonstrukce zachycující celek životní zkušenosti mladistvých ve formě případových studií.

Rekonstrukce prostřednictvím případových studií potom umožňuje stěžejní krok výzkumu, kterým je pokus postihnout konfigurace předpokládaných faktorů ovlivňujících vznik závislosti. Aby mohla zachytit a popsat tyto konfigurace, vypůjčuje si autorka z odborné literatury pojetí profilů, tj. typických konfigurací faktorů. Jedná se o profily nazvané: 1) „průměrné dítě“, 2) „výkonné dítě“, 3) „sociálka“, 4) „grázl“, 5) „za každou cenu šťastný“, 6) „prázdná peněženka“ a

7) „automedikace“. Toto pojetí přibližuje srovnáním s přístupem, který uchopuje jednotlivé faktory jako samostatné a na sobě nezávislé jednotky.

Autorčin postup se zhodnocuje v poslední části analýzy a interpretace, ve které jsou jednotlivé případové studie diskutovány ve vztahu k existujícím profilům. Profily zde neslouží jako kategorie k „zaškátulkování“, ale jako určité ideální vzory či typy, v jejichž prostoru lze rozpoznat a popsat konfigurace předpokládaných faktorů uplatňujících se při vzniku závislosti.

Právě v zaměření na celkovou konfiguraci spatřuji hlavní přístup této diplomové práce. Je zde ukázáno, že jednotlivé faktory nabývají různých hodnot a významů teprve až v celkových souvislostech s dalšími faktory. „Co je v případě jednoho respondenta výrazně komplikujícím prvkem, může v jiném případě znamenat naopak prvek mající korektivní funkci“ (s. 136). Autorka ve své práci demonstruje, jak může být v kvalitativním přístupu propojen ideografický přístup s nomotetickým. Prostřednictvím bohatě a citlivě podaných kasuistik zachycuje jedinečnou zkušenost a její konfiguraci; právě aspekt konfigurace však dává možnost zahlédnout také určitou typičnost této konfigurace a postihnout tak obecnější zákonitosti.

Práci Terezy Brotánkové považuji za velmi kvalitní, originální a přínosnou. **Doporučuji jí proto k obhajobě a navrhuji hodnocení známkou výborně.**

V Praze 10. 5. 2006

Vladimír Chrz

